

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертаційну роботу Салія Богдана Вячеславовича на тему:
«Лідерство в управлінні освітніми організаціями»,представлену на
здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 07 «Управління та
адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент»**

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження. Актуальність дисертаційного дослідження Салія Б.В. зумовлена викликами, що постають перед системою вищої освіти України в умовах реформ, євро інтеграційного поступу, цифровізації та зовнішніх кризових явищ — пандемії COVID-19 та збройної агресії. У цьому контексті проблема ефективного управління освітніми організаціями потребує нового осмислення, зокрема через призму сучасних лідерських підходів. Автор обґрунтовано акцентує увагу на необхідності переходу від жорстких адміністративних моделей до гнучких і демократичних форм управління, що ґрунтуються на принципах партнерства, колегіальності, відкритості, інноваційності. Лідерство розглядається не лише як особистісна риса управлінця, а як управлінська технологія, що дозволяє вибудувати ефективну взаємодію між усіма стейкхолдерами освітнього середовища. Отже, тема дисертації є актуальною, своєчасною та має високу практичну значущість.

2. Зв'язок роботи з державними (галузевими) науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота Салія Б.В. виконана відповідно до плану науково-дослідної теми Університету економіки та права «КРОК» – а саме: «Науково-методичні засади реалізації сучасних концепцій та технологій управління підприємствами, установами та організаціями в умовах економічного відновлення і глобалізованого розвитку» (номер державної реєстрації 0122U201378). У рамках цієї теми автором було розроблено системний підхід до удосконалення управління

освітніми організаціями на основі сучасних концепцій лідерства, що повністю відповідає пріоритетам розвитку освіти та науки в Україні, визначеним у стратегічних державних документах, зокрема Стратегії розвитку вищої освіти України на 2022–2032 роки та Національній рамці кваліфікацій.

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність та новизна. Дисертаційне дослідження Салія Б.В. відзначається високим ступенем обґрунтованості наукових положень, які базуються на глибокому аналізі вітчизняної та зарубіжної літератури, актуальних нормативно-правових документів і результатів власного емпіричного дослідження. Автор застосував широкий спектр сучасних наукових методів, серед яких – контент-аналіз, анкетування, експертне оцінювання, статистичне моделювання та моделювання управлінських рішень. Достовірність результатів підкріплюється широкою доказовою базою, включаючи міжінституційне порівняння управлінських моделей у закладах вищої освіти.

Наукова новизна дисертації полягає, зокрема, у наступному:

у перше:

- розроблено теоретичну концепцію лідерства як конфігурації соціально-організаційних відносин, що формується в освітній організації для досягнення спільних цілей. Ця концепція розкриває структуру освітнього лідерства як багаторівневого феномена з подвійною природою, спрямованого на одночасне забезпечення управління закладом вищої освіти і продукування майбутніх фахівців – нових лідерів у суспільстві, та умови запровадження неієрархічного колаборативного підходу до лідерства;

- запропоновано модель рейтингування освітнього лідерства як інструменту внутрішнього та зовнішнього оцінювання ефективності управління закладом освіти. Вона охоплює критерії фінансової

результативності, академічної успішності, організаційного розвитку, корпоративної культури та міжнародного визнання, що дозволяє ідентифікувати сильні та слабкі сторони управлінської діяльності й формувати стратегічні напрями розвитку;

- сформовано комплексну методику оцінювання впливу моделей лідерства на фінансові результати діяльності закладів вищої освіти. Методика базується на аналізі фінансових, організаційних та якісних показників, забезпечує діагностику фінансової стабільності та дозволяє прогнозувати наслідки зміни моделі лідерства в умовах трансформації системи вищої освіти;

удосконалено:

- систематизацію наукових підходів до управління освітніми організаціями на основі лідерства (системний, дискурсивний, організаційно-культурний, методи дослідження операцій/науки управління (OR/MS), стратегічний, соціологічний, статистичний, компетентнісний, педагогічний, технологічний);

- принципи й методи впровадження лідерства як гнучкої управлінської технології, зокрема шляхом переходу від централізованого адміністрування до лідерських моделей управління;

- аналітичні підходи до дослідження управління ЗВО на засадах лідерства, зокрема через модель «чотирьох кіл лідерства»: лідерство в зовнішньому позиціонуванні ЗВО, стратегічне лідерство адміністрації, академічне лідерство викладачів, операційне лідерство студентів;

- запропоновано трирівневу схему дослідження реалізації концепцій лідерства: (1) реальні управлінські моделі, (2) їх суб'єктивне сприйняття учасниками освітнього процесу, (3) концептуальні уявлення про сучасні моделі лідерства (трансформаційне, ситуативне, стратегічне, аутентичне, розподілене тощо);

- модель колаборативного управління ЗВО, що ґрунтується на демократичних засадах і активній участі всіх стейкхолдерів (студентів, викладачів, роботодавців, представників влади). Вона передбачає відкритий діалог, регулярну взаємодію, формування відкритої організаційної культури та підвищення ефективності управлінських рішень у процесі реформування вищої освіти;

дістали подальшого розвитку:

- характеристика сучасного стану управління ЗВО та ролі лідерства, здійснена на основі комплексного аналізу мережі закладів, контингенту здобувачів, кадрового потенціалу, рівня автономії, міжнародної активності й використання моделей лідерства. Це дозволило здійснити міжінституційне порівняння управлінських практик та визначити напрямки їх удосконалення з урахуванням лідерського чинника;

- наукові підходи до врахування впливу стейкхолдерів на управління освітніми організаціями. Запропоновано інтегровану модель управління взаємовідносинами з ключовими групами впливу, що передбачає стратегічний, управлінський та організаційний підходи. Це дало змогу обґрунтувати доцільність інтеграції лідерства в управлінську діяльність ЗВО;

- теоретичне осмислення ключових понять, зокрема: «лідерство», «управління», «управління на засадах лідерства», «освітнє лідерство», «моделі лідерства», «колаборативне управління», «організаційний дискурс», «управлінська технологія», «кадрова політика», «рейтингування освітнього лідерства», «індекс ефективності моделі лідерства». Уточнено та поглиблено зміст цих понять, що сприяє формуванню цілісного уявлення про лідерство як стратегічний ресурс розвитку освітніх організацій в умовах глобальних трансформацій і модернізації вітчизняної системи вищої освіти.

Ці положення є оригінальними та становлять істотний внесок у розвиток управлінської науки.

4. Теоретичне та практичне значення одержаних результатів для науки та практики. Отримані результати мають важливе теоретичне значення для розвитку концепції управлінської технології лідерства, інтеграції моделей лідерства в систему менеджменту освітніх організацій. Практична цінність дисертації полягає у тому, що автор запропонував інструменти стратегічного управління для ЗВО, серед яких – модель колаборативного управління, система рейтингування лідерства, комплекс індикаторів фінансової ефективності моделей управління. Ці розробки були апробовані й впроваджені в діяльність низки закладів, зокрема: Університету економіки і права «КРОК»(довідка № від 17.03.2025 р.), Українського державного університету імені М. Драгоманова(довідка №290 від 31.01.2025 р.), Інституту педагогіки НАПН України(довідка №70 від 30.01.2025 р.), Асоціації керівників шкіл України (довідка № від 20.12.2023 р.), Військового інституту телекомунікації та інформатизації імені Героїв Крут (довідка №190/1542 від 17.03.2025 р.) та Академії прикладних наук у Польщі (довідка №045 від 11.03.2025 р.), що підтверджено офіційними листами.

5. Повнота викладення матеріалів досліджень в опублікованих працях. Основні результати дисертаційної роботи Салія Б.В. оприлюднені у 13 наукових працях, у тому числі 5 статей, з яких 3 статті – у наукових фахових виданнях України, 2 – у виданнях іноземних держав, що індексуються у міжнародних наукометричних базах, а також у 8 доповідях на міжнародних наукових конференціях.

Загальний обсяг публікацій становить 3,46 др. арк., з яких особисто автору належить 3,06 друк. арк. У працях відображено ключові положення дисертації, що свідчить про повноту й достатність апробації результатів дослідження.

6. Аналіз структури і змісту дисертації. Дисертаційна робота логічно структурована і відповідає вимогам до наукових кваліфікаційних праць. Вона складається зі вступу, трьох змістовних розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Розділи мають чітку внутрішню побудову, кожний з них завершується обґрунтованими висновками. Робота написана академічною мовою, термінологія вживається коректно, стиль викладення науково обґрунтований і аргументований. Матеріал дисертації підкріплено численними таблицями, схемами та аналітичними узагальненнями. Оформлення відповідає стандартам МОН України.

7. Питання для дискусійного обговорення та недоліки дисертації щодо її змісту та оформлення. До питань, які можуть викликати наукову дискусію, належать:

- видається доцільним у першому розділі дисертації більш детально висвітлити ризики, пов'язані з упровадженням лідерських моделей в умовах кризових трансформацій освітнього середовища.;

- на нашу думку, дисертація потребує більш глибокого обґрунтування вибору ЗВО, які були використані під час дослідження, та їх кількості, що дозволило б краще зрозуміти основні тренди, закономірності й варіативність управлінських моделей у ширшому контексті системи вищої освіти України, а також підвищити репрезентативність висновків, зроблених на основі емпіричних даних;

- у п. 3.3 доцільно конкретизувати підходи автора до обґрунтування системи балів у запропонованій рейтинговій моделі освітнього лідерства закладів вищої освіти, оскільки наразі залишається незрозумілим, за якими критеріями визначено вагу кожного блоку та як забезпечується об'єктивність і надійність оцінювання за умов структурної та функціональної різноманітності ЗВО.

Загалом, дисертація є завершеною, самостійною науковою працею, що вирішує актуальне наукове завдання.

8. Загальний висновок. Дисертаційна робота Салія Богдана Вячеславовича «Лідерство в управлінні освітніми організаціями» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке має значну теоретичну і практичну цінність. У роботі обґрунтовано новий науковий підхід до управління закладами освіти, що ґрунтується на сучасних концепціях лідерства.

Зміст, структура, оформлення та рівень апробації результатів відповідають вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Вважаємо, що дисертаційна робота Салія Богдана Вячеславовича на тему: «Лідерство в управлінні освітніми організаціями» за обсягом проведених досліджень та за науковою новизною і практичним значенням відповідає Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а й автор Салій Богдан Вячеславович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» та спеціальністю 073 «Менеджмент».

Рецензент:

К.е.н., доцент кафедри управління
фінансово-економічною безпекою,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Л.П. Сумбаєва